

Winterse wateroverlast

Door: Arnout Venekamp, provincie Drenthe

Kijkend naar de wereld buiten het provinciehuis moet ik denken aan de discussies over het klimaat. In en rond Assen is het in november 2010 kouder en witter dan in menig ander jaar. Een vroege winterse periode heeft er voor gezorgd dat de eerste schaatsmarathon op natuurijs al heeft plaatsgevonden op 29 november in Noordlaren! Hoezo opwarming van de aarde?!

Dan twijfel ik soms ook wel even aan mijn eigen verstand en aan dat van vele anderen. Maar die twijfel duurt vaak niet lang. Want er zijn vele aanwijzingen die blijk geven van een verandering van ons klimaat. Zo is het bijvoorbeeld duidelijk dat de biodiversiteit in Drenthe aan het veranderen is. Steeds meer dieren en organismen die houden van een gemiddeld warmer en vochtiger klimaat worden in Drenthe waargenomen. Het zijn weliswaar kleine veranderingen, maar ze geven wel een duidelijk signaal.

Voor de verandering van het klimaat moeten we natuurlijk niet alleen naar de Drentse of Nederlandse schaal kijken, maar op mondiaal niveau. Want het gaat uiteindelijk om de gemiddelde temperatuur op aarde die toeneemt. Met alle gevolgen van dien. Wat mij betreft uit het zich nu vooral in de vele natuurrampen in andere delen van de wereld, die via het Journaal en de kranten tot ons komen. Veelal zijn de rampen gekoppeld aan extreme hitte en droogte en/of aan extreme perioden van neerslag met overstromingen tot gevolg. Allemaal ver van ons bed, maar tegelijkertijd ook akelig dichtbij. Vooral omdat ook Nederland steeds meer met wateroverlast wordt geconfronteerd. Als laagliggend land moeten we maar hopen dat we de voeten in de toekomst droog kunnen houden. Water zoekt en vindt altijd een plek. We kunnen het water (nog) wel sturen, maar alleen de richting en niet de hoeveelheid ervan.

Op dit moment ondervindt in Nederland het (auto) verkeer en de NS de meeste hinder van de toegenomen wateroverlast. Bij het eerste neerdalende sneeuwvlokje stapt de gemiddelde automobilist hard op de rem en zet de NS de seinen op rood. In de kern is sneeuw niets meer of minder dan verrijpte waterdamp. Met andere woorden: de

wateroverlast is ook nu merkbaar! Zeker wanneer de dooi zijn intrede doet.

Ik weet niet of we met het terugdringen van de broeikasgasemissies bij deelnemers aan ons project een bijdrage leveren aan het tegengaan van witte winters. Ik hoop het uiteraard niet. Want er is toch niets mooier dan het jaar af te sluiten met twee prachtige witte Kerstdagen!

Mijn Kerstwens: ik hoop dat iedereen Duurzaam Boer in Drenthe wordt of blijft! Tot in 2011!!

Het team van Duurzaam Boer Blijven wenst u prettige feestdagen en het allerbeste voor 2011!

2010 was voor ons in veel opzichten een prachtig jaar. Een jaar waarin:
- het Duurzaam Boer Blijven programma nog verder uitgebreid werd met melkveehouders van de Waddenzee tot Midden Delfland, en

- van de Achterhoek tot Noord Limburg!
- meer dan 400 melkveehouders en zeker 500 adviseurs en ketenpartijen via dit studieprogramma betrokken zijn
- voor CONO kaasmakers het Kringloopkompas is ontwikkeld (zie www.kringloopkompas.nl)

Met al onze projecten dragen wij bij aan een duurzame ontwikkeling van het platteland. Wij proosten bij deze op een heel goede samenwerking, het afgelopen jaar maar zeker ook weer in het nieuwe jaar!

Partners en financiers

Projectcoördinatie: ETC Adviesgroep
Postbus 64
3830 AB Leusden
Telefoon: 033-4326056
E-mail: veehouderij@etcnl.nl
www.duurzaamboerblijven.nl/drenthe

verder werken aan een economisch & ecologisch duurzame melkveehouderij

Wat gebeurt er met mijn cijfers?

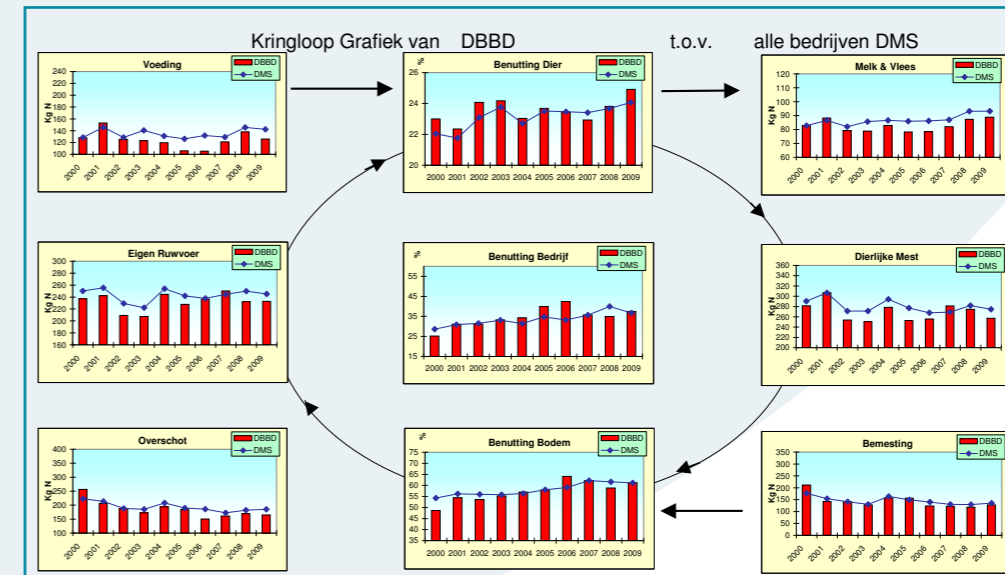
Binnenkort is 2010 voorbij; de jaaroverzichten komen binnen en daar dient wat mee te gebeuren. Heeft u misschien ook al een brief ontvangen van Dienst Regelingen met het verzoek om aanvullende gegevens voor 1 februari in te leveren? Met de juiste overzichten bij de hand is het invullen van de cijfers – zowel voor Dienst Regelingen als voor het project Duurzaam Boer Blijven in Drenthe relatief weinig werk. Door het invullen op de DMS site serieus op te pakken, krijgt de bespreking van de kringloopcijfers binnen uw studiegroep meer waarde en krijgt u beter inzicht in de kringloop binnen uw bedrijf. Door correcte analyse van het afgelopen jaar zijn er sterke en zwakke punten binnen uw bedrijfskringloop aan te geven. Aan u de keus of u wat met deze punten binnen uw bedrijf wilt doen!

Zorg dat de juiste overzichten klaar liggen om het invullen zo makkelijk mogelijk te maken:

- Jaaroverzicht Melkfabriek
- Jaaroverzicht Mengvoerleverancier
- Jaaroverzicht Bijproductleverancier (alles wat in de silo geblazen kan worden is krachtvoer)
- Jaaroverzicht Ruwvoerleverancier (wanneer u ruwvoer heeft gekocht/verkocht)
- Totaal kilogrammen stikstof en fosfaat af- en aangevoerd. (inclusief begin en eindvoorraden)
- Bedrijfsoverzichten (aan/afvoer staat veestapel)
- Grondgebruik gegevens

Verspreiding van kringloopcijfers door projectleider

Maar wat gebeurt er met alle cijfers die u inlevert? “De cijferbesprekingen zijn in eerste instantie bedoeld om als

agrarisch ondernemer zijnde voortgang te boeken op het bedrijf, zowel technisch al economisch” vertelt Jacqueline Roubos, projectleider Duurzaam Boer Blijven Drenthe. “ETC Adviesgroep rapporteert 1 x per 4 maanden over o.a. de inhoudelijke projectvoortgang binnen dit project. Dit is de tegenprestatie voor de financiële bijdrage door de provincie Drenthe, zij willen uiteraard weten wat er gebeurt en dat is niet meer dan terecht. De cijfers die voor deze projectvoortgang worden gebruikt berusten op gemiddelden binnen het algehele project, op tendensen in de tijd en niet op individuele scores”.

DMS garandeert privacy beleid

John Baars van DMS benadrukt de zorgvuldigheid waarmee met bedrijfsgegevens wordt omgegaan. “Alle cijfers die wij binnenkrijgen worden nooit op naam of anderszins herkenbaar gepubliceerd, behalve in de studiegroep waarin de melkveehouder deelneemt of na nadrukkelijke toestemming om de cijfers te publiceren.” Daarop vult hij aan: “Ook in rapportages voor de projectvoortgang sturen wij alleen gemiddelden naar ETC Adviesgroep toe, die nooit aan bedrijfsnaam gekoppeld kunnen worden”.

Wat doet de provincie met de gemiddelde projectcijfers?

Gedurende 10 jaar waarin het project Duurzaam Boer Blijven Drenthe (en haar voorgangers) draait is gebleken dat het project zowel positief is voor de melkveehouders (technisch en economisch) als voor het milieu. Arnout Venekamp provincie Drenthe beargumenteert: “De onderbouwing van de kringloopaanpak is voor ons van belang. Zo zijn we nu aan het onderzoeken of het kringloopcertificaat binnen provincie

Drenthe op waarde gebracht kan worden. In welke vorm dit gebeurt, daar kunnen we helaas nog niets over zeggen, maar uit de cijfers die wij door de projectvoortgang ontvangen blijkt wel dat de boeren die meedraaien in de Duurzaam Boer Blijven projecten goed scoren. Ik zou dan ook graag zien dat deze inspanning beloond gaat worden in de toekomst.”

Wat doet de pilot Bodem-Water-Klimaat?

Door Martien de Haas, Nutriënten Management Instituut NMI

Twee studiegroepen in de Pilot Bodem-Water-Klimaat zijn actief bezig met de relatie tussen bodemkwaliteit, ruwvoer kwaliteit en bemesting. Studiegroep 'Oost-Drenthe' richt zich op vragen rondom organische stof, bodemkwaliteit en productie. Studiegroep 'Zeegserloopje' houdt zich meer bezig met aspecten die verband houden met bodemkwaliteit, productie en waterkwaliteit. Begin 2010 is voor beide groepen een plan van aanpak opgesteld over de onderzoeken voor dit en volgend jaar.

Studiegroep Oost-Drenthe

NMI heeft eind 2009 een inventarisatie uitgevoerd naar de kennisvragen en knelpunten in het beheer van organische stof. Besloten is om onderwerpen aan te pakken op het gebied organische stof na een bouwlandperiode en aansluitend inzaai van grasland. Ook is er aandacht voor de invloed van type strooisel op de mestkwaliteit. Voor de praktische invulling is bij twee deelnemers van de studiegroep een strokenproef aangelegd. Meten van veranderingen in organische stof is lastig. Daarom is er voor gekozen om met het stikstofleverend vermogen (NLV) te werken. Het NLV wordt voor een belangrijk deel bepaald door organische stof. Net ingezaaid grasland na bouwland heeft een laag NLV en door de zode-opbouw zal het NLV geleidelijk stijgen. Samen met de deelnemers is een bemestingsplan opgesteld, waarbij wordt gevarieerd met de bemesting. Als proef zijn drie stroken met verschillende stikstofbemesting aangelegd. Een bemesting op basis van NLV en 50 kg N meer of minder. In het seizoen is van een aantal snedes de opbrengst geschat of gemeten en is de kwaliteit van het verse gras bepaald. De eerste resultaten laten zien dat voor ruw eiwit (RE) er bij het ene bedrijf er weinig verschil is tussen stroken, terwijl op het andere bedrijf de hoogste bemesting ook een hoger gemiddelde RE-gehalte heeft. Voor VEM was er bij beide bedrijven weinig verschil tussen de stroken.

Studiegroep Zeegserloopje

De kwaliteit van oppervlaktewater wordt beïnvloed door de bemesting. Het Waterschap Hunze en Aa's verwacht dat stikstof en fosfaat als knelpunt zal blijven bestaan rondom de waterkwaliteit. Door te sturen op bemesting wordt gestreefd naar een goede voerkwaliteit en bij te dragen aan een lager emissie van nutriënten.

Een hoge stikstofbenutting tijdens de eerste snede moet bijdragen aan een optimale grasproductie met een lage milieubelasting. Daarvoor is de adviesmodule "RE-gras" gebruikt die rekening houdt met het gewenste RE-gehalte, de snedezwaarte, de dunne mestgift en de weersomstandigheden.

Het model geeft een advies over tijdstip en hoeveelheid kunstmest en over het optimale maaitijdstip. De deelnemers hebben twee stroken aangelegd: één met en één zonder gebruik van de adviesmodule. De snede-opbrengst en de kwaliteit van vers gras is gemeten om het effect van de bemesting te bepalen. Op alle bedrijven was er sprake van een snede van 3000 kg droge stof (ds) /ha of meer. De adviesmodule berekent een kleine gemiddelde toename (3%)

in stikstofbenutting ten opzichte van de controlestrook. De berekende stikstofbenutting is voor beide stroken 60% of hoger; dat zou voor een eerste snede heel goed zijn. Verschillen tussen RE-gehalte en VEM van de teststroken zijn klein. De strook met bemesting volgens de adviesmodule heeft een gemiddeld RE-gehalte van 153, de controlestrook heeft een RE van 148 g / kg ds. De VEM is op de controlestrook iets hoger dan op de adviesmodulestrook, 983 tegen 971.

Intensief beweidde percelen hebben soms een hoog Nmineraal-gehalte tegen het einde van de zomer, een stikstofbemesting in augustus is dan niet meer echt nodig. Bij een tweetal deelnemers is nagegaan of dat inderdaad ook zo is. Het Nmineraal-gehalte vóór bemesting, de opbrengst en de kwaliteit van vers gras zijn bepaald. Half juli was het Nmineraal-gehalte op één perceel 44 kg N /ha, op het andere was het 16 kg N /ha. Door het aanpassen van de bemesting werd het RE-gehalte van het gras duidelijk beïnvloed (van 250 naar 280 g /kg ds, stijging 10%) terwijl het VEM-gehalte vrijwel gelijk bleef.

Volgend jaar willen we graag in beide studiegroepen verder gaan met deze onderzoeken zodat beter in beeld komt wat de effecten van de maatregelen voor bedrijf en milieu zijn.

Ouwe taarten en minder antibiotica?

Door: Bernd Hietberg, DAP Beilen

Het antibioticagebruik moet met 50% verminderd worden. Er ontstaat steeds meer resistentie bij bacteriën van onze veehouderij, waardoor er humaan problemen ontstaan. Resistente bacteriën geven problemen bij de genezing, ook van uw koeien, of genezen al uw koeien na 1 behandeling tegen mastitis?? Daarnaast is er de laatste twintig jaar geen nieuw antibioticum ontwikkeld, een makkelijke oplossing is er dus niet. Hoort u van een nieuw antibioticum, dan gaat het vaak om een kopie of combinatie van enkele oude middelen in een nieuw jasje. Het is dus tijd om uzelf af te vragen hoe u omgaat met medicijnen en hoe u de vermindering van 50% gaat halen.

Koeien kalven in Nederland gemiddeld 3,5 keer af. De hoogste productie wordt pas bereikt tijdens de 6e en 7e lactatie. Koeien die niet ziek worden kunnen gemakkelijk 14 jaar "oude taarten" worden. De vervanging van een koe kost u naast de opfokkosten ook 1500 kg melk per lactatie, dat is het verschil tussen de productie van een koe en een vaars. Beenwerk, uiergezondheid en vruchtbaarheid zijn de belangrijkste redenen van te vroege afvoer.

Minder zieke koeien

Iedereen heeft wel eens verkoudheid, buikklachten of griep. Gelukkig hebben weinig mensen echt antibiotica nodig. Jaarlijks worden ook 25 tot 80% van de koeien kreupel of even ziek. Hoe ernstiger dit is, hoe meer behandelingen een dier nodig heeft en hoe groter de kans op blijvende problemen en vroege vervanging.

Verminderen van zieke koeien en minder antibiotica kan door het verhogen van de weerstand van de koe. Goede sterke huid en haar is de eerste afweer, ook van een koe. Spenen, slotgaten en beenwerk van de koe zijn sterk gevoelig voor beschadigingen aan de huid.

Goed functionerende slijmvliezen als filter voor de luchtwegen, een stabiele pens pH met goed functionerende pensflora voor vertering maar ook als brandstof filter tegen groei van ongewenste bacteriën. Daarna een goed functionerende en zure lebmaag om bacteriën te doden en een rustige passage en vochtname in de darm. Dat is de belangrijke basis van een goede afweer.

Gevaarlijk voor de afweer zijn:

- Infectieziekten: IBR, BVD, Para TBC, Salmonella, deze verdubbelen vaak het antibioticum gebruik op een bedrijf
- Stress: voerovergangen, wisseling van groepen, wisseling van huisvesting
- Slechte voeding: meest belangrijke risico's zijn leververvetting en pensverzuring, eiwit overmaat, overschot of tekort aan mineralen en toxinen

Zijn er toch dieren die onder druk staan van deze factoren dan kan ondersteuning voorkomen dat een dier echt ziek wordt, antibiotica nodig heeft en zelfs vervangen moet worden.

Beter behandelen kan door actief koeien die niet fit zijn op te sporen en te onderzoeken. U kunt zelf temperaturen, slepende melkziekte testen en het celgetal testen. Voor minder dan €2,50 euro weet u binnen 1 minuut heel veel van uw koe en wordt een echte zieke koe misschien voorkomen. Penspoeders en vitamine injectie geven veel ondersteuning. Een aanvulling van vit B12 zorgt ervoor dat propionzuur makkelijker omgezet wordt in glucose en dus energie voor de koe.

Op de Faculteit Diergeneeskunde wordt onderzoek gedaan naar circa 60 signaalstoffen van de koe die ons mogelijk kunnen waarschuwen voordat een koe ziek wordt.

Willen we meer ouwe taarten, oftewel hoge levensduur, met minder antibiotica dan is werken aan weerstand de succesfactor voor ieder veehouder. De dierenartspraktijk in Beilen geeft deze winter workshops gericht op minder antibiotica, beter behandelen en minder resistentie.

Bent u de duurzaamste boer van 2011?!

Uitreiking op 12 april

In navolging op vorig jaar wordt opnieuw de duurzaamste boer van Drenthe in het zonnetje gezet. Op 12 april zal 's avonds de duurzaamste boer bekend worden gemaakt. Benieuwd of u ook kans maakt op deze prijs?

Voor dit jaar zijn de volgende criteria vastgesteld waarop beoordeeld wordt:

- Bodem (fosfaatoverschot [kg P2O5/ha])
- Dier (productieve levensduur aanwezige koeien)
- Footprint (%VEM uit eigen ruwvoer)
- Lucht (ammoniakuitstoot [kg N in NH3/10.000 kg melk])
- Water (bodemstikstof-overschot [kg N/ha])

Bovengenoemde criteria worden uit de kringloopcijfers van 2010 samengesteld. Dus u maakt automatisch kans op de prijs als uw kringloopcijfers over 2010 bij DMS bekend zijn. Allen veel succes toegewenst!